

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

De staatssecretaris van Veiligheid en
Justitie
mr. F. Teeven
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

datum 3 december 2012
doorkiesnummer 06-51098796
e-mail voorlichting@rechtspraak.nl
uw kenmerk ---
onderwerp Advies Tweede Nota van Wijziging van Wet forensische zorg
bijlage(n) ---

t (070) 361 97 23
f (070) 361 97 15
www.rechtspraak.nl

Geachte heer Teeven,

Bij brief van 19 november 2012 zonder kenmerk verzocht u de Raad voor de rechtspraak (de “**Raad**”) met spoed te adviseren over de per gelijke datum bij de Tweede Kamer ingediende Tweede Nota van Wijziging (de “Nota”) bij het wetsvoorstel Wet forensische zorg (Wfz) (het “**Wetsvoorstel**”).¹ In die brief verzoekt u in afwijking van de normale adviestermijn van twee maanden binnen een week na dagtekening van de brief te reageren. Persoonlijk contact tussen u en mij heeft geleid tot de afspraak dat de Raad zal trachten binnen twee tot drie weken te adviseren.

Vanwege de gevraagde spoed zal de Raad zich in dit advies beperken tot de twee voor de rechtspraak meest relevante punten in de Nota. In de eerste plaats betreft dat een nadere wijziging van artikel 5.1 Wfz die ertoe strekt dat de rechter iets meer ruimte wordt gegeven om zonder indicatiestelling forensische zorg op te leggen. In de tweede plaats gaat het om de aangepaste regeling om bestaande medische gegevens bij behandelaars te vorderen en te gebruiken ten behoeve van het onderzoek naar de aanwezigheid van een psychische stoornis bij verdachten van zeer ernstige misdrijven die weigeren aan dat onderzoek mee te werken (“weigerachtige observandi”).

De betrokkenheid van de Raad

De Raad ziet aanleiding om voorafgaand aan het inhoudelijk deel van zijn advies in te gaan op de wijze waarop uwerzijds de Raad bij het Wetsvoorstel en de onderscheiden wijzigingen op het oorspronkelijke ontwerp is betrokken. Direct voorafgaande aan het wetgevingsoverleg op 2 april 2012 met de Vaste Commissie voor Veiligheid en Justitie heeft de Raad per brief van 30 maart 2012 reeds daarvoor uw aandacht gevraagd.

De Raad heeft over het in consultatie gegeven ontwerp wetsvoorstel op 25 mei 2009 een kritisch advies uitgebracht, met name over de rol die de strafrechter daarin werd toebedeeld op het punt van de indicatiestelling van de te verlenen forensische zorg en over de verplichting voor de strafrechter om alvorens forensische zorg op te leggen zich een indicatieadvies over te doen leggen (art. 5.1 Wfz oud). Mede naar aanleiding van het advies van de Raad is een ingrijpend gewijzigd wetsvoorstel voor advies aan de Raad van State voorgelegd. Zo is daarin volstaan met de bepaling dat een indicatie wordt

¹ Kamerstukken II 2012-2013, 32398, nr. 19.

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 3 december 2012
pagina 2 van 5

afgegeven aan de rechter, de rechter commissaris, de officier van justitie of de advocaat generaal (art. 5.1 Wfz herzien) en in de Memorie van Toelichting (MvT) verwoord dat de indicatie en de justitiële titel de basis vormen voor het plaatsingsbesluit.² De Raad van State heeft in zijn advies van 19 december 2009 opgemerkt dat het veld over deze gewijzigde procedure niet is geraadpleegd en dat daardoor niet duidelijk is of deze procedure in de praktijk werkbaar is.³ De Raad van State heeft geadviseerd de voorgestelde procedure voor het indicatieadvies en -besluit te heroverwegen en daarbij de mening van de Raad voor de rechtspraak en andere betrokkenen uit het veld te betrekken.⁴

De toenmalige minister van Justitie heeft daarop geantwoord dat de indicatiestellingprocedure zal worden heroverwogen en dat *in overleg met de Raad voor de rechtspraak* zal worden bezien op welke wijze de indicatiestelling vormgegeven gaat worden.⁵ De leden van de fractie van D66 hebben de regering daarna gevraagd het advies van de Raad van State op dit punt te volgen en de voorgestelde procedure te heroverwegen in overleg met de Raad voor de rechtspraak en andere betrokkenen in het veld.⁶ De Raad moet echter constateren, dat ondanks dat de Nota naar aanleiding van het eindverslag anders doet vermoeden⁷ en ondanks herhaalde verzoeken daartoe van de zijde van de Raad, een dergelijk overleg niet heeft plaatsgehad. De Raad heeft dat in voornoemde brief van 30 maart 2012 onder uw aandacht gebracht.

Blijkens het advies van de Raad van State over de Nota is alleen het College van Procureurs-generaal voorafgaand aan de advisering door de Raad van State in de gelegenheid gesteld over die Nota advies uit te brengen.⁸ Eerst op 19 november jl. is alsnog aan de Raad en andere adviesorganen advies gevraagd, maar gelijktijdig is de Nota bij de Tweede Kamer ingediend, twee dagen voor de plenaire behandeling. De Raad betreurt deze gang van zaken ten zeerste.

In verband met de snelheid waarmee u het Wetsvoorstel wilt doen behandelen, stuurt de Raad een afschrift van dit advies rechtstreeks aan de voorzitter van de Tweede Kamer en de voorzitter van de Eerste Kamer.

Gehoord de gerechten, adviseert de Raad als volgt.⁹

² Kamerstukken II 2009-2010, 32398, nr. 3. p.8.

³ Kamerstukken II 2009-2010, 32398, nr. 4. p.5.

⁴ Kamerstukken II 2009-2010, 32398, nr. 4. p.6.

⁵ Kamerstukken II 2009-2010, 32398, nr. 4. p.8.

⁶ Kamerstukken II 2010-2011, 32398, nr. 7. p.13.

⁷ Kamerstukken II 2011-2012, 32398, nr. 9, p. 25.

⁸ Kamerstukken II 2012-2013, 32398, nr. 20, p. 3.

⁹ De Raad voor de rechtspraak heeft op grond van artikel 95 van de Wet op de rechterlijke organisatie een wettelijke adviestaak met betrekking tot nieuwe wets- en beleidsvoorstellen die gevolgen hebben voor de rechtspraak. De adviezen worden vastgesteld na overleg met de gerechten. De Raad voor de rechtspraak is een adviescollege in de zin van artikel 79 en 80 van de Grondwet. Bij het opstellen van zijn adviezen beoordeelt de Raad de voorgenomen wet- en regelgeving in het bijzonder op de gevolgen voor de organisatie en de werklast van de gerechten en op de (praktische) toepasbaarheid en uitvoerbaarheid. Rechters zijn bij de behandeling van individuele zaken niet gebonden aan de inhoud van de wetgevingsadviezen van de Raad voor de rechtspraak.

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 3 december 2012
pagina 3 van 5

Advies

De Raad heeft kennis genomen van de Tweede Nota van Wijziging en beperkt zich, zoals gezegd, spoedheidshalve tot inhoudelijke opmerkingen over twee punten.

1. Opmerkingen

1.1 *De indicatiestelling en de strafrechter*

Zoals de Raad in zijn brief van 30 maart 2012 u reeds heeft bericht, leidt de wijziging van artikel 5,1 Wfz, bij de (eerste) Nota van Wijziging, min of meer tot een terugkeer naar de situatie van het in 2008 in consultatie gegeven ontwerp wetsvoorstel waarover de Raad zich kritisch heeft uitgelaten. Met die wijziging bepaalt het tweede lid immers dat de rechter op basis van een indicatiestelling tot forensische zorg kan besluiten. Deze binding aan de indicatiestelling beperkt de rechter ten onrechte en onnodig in zijn beslissingsruimte en zal leiden tot veel schorsingen van het onderzoek ter terechtzitting om alsnog een indicatiestelling te verkrijgen. De praktijk laat nu reeds zien dat de indicatiestelling vaak niet tijdig beschikbaar pleegt te zijn. De bepaling staat ook de beoogde versnelling van de afdoening van strafzaken in de weg.

Met het nieuwe derde lid van artikel 5.1 Wfz dat met de Nota wordt ingevoegd, geeft u weliswaar uitvoering aan uw tijdens het wetgevingsoverleg op 3 april 2012 geuite voornemen de procedure ten opzichte van de eerste Nota van Wijziging minder bureaucratisch te maken, maar dat is slechts ten dele het geval. De speelruimte voor de rechter wordt niet veel groter, nu *alleen indien tijdens de terechtzitting blijkt* dat forensische zorg moet worden verleend en er geen indicatiestelling voorhanden is, de rechter zonder een indicatiestelling tot forensische zorg kan besluiten. Deze regeling is onvoldoend geënt op de praktijk en de daar levende noden en biedt slechts ten dele soelaas voor de beoogde versnelling van de afdoening van strafzaken. Immers, zodra in het voorbereidende traject is gebleken dat forensische zorg wenselijk is en dat is vaak het geval, zal de rechter nog steeds op die indicatiestelling moeten wachten. In dit verband wijst de Raad erop dat de rechter niet is gebonden aan de indicatiestelling. In dat licht is het vreemd dat hij in beginsel wel wordt gebonden aan het voorhanden zijn van een indicatiestelling.

De Raad bepleit een regeling waarbij de rechter c.q. de rechter-commissaris, gehoord het openbaar ministerie, de verdachte/veroordeelde en diens raadsman, de forensische zorg die hij noodzakelijk acht, kan opleggen, ook als *om welke reden dan ook* (nog) geen indicatieadvies/stelling beschikbaar is, en waarbij de indicatiestelling vervolgens op grond van zijn beslissing zonodig wordt aangepast of alsnog wordt opgesteld. Dit geeft de in de praktijk noodzakelijke en gewenste flexibiliteit, voorkomt onnodige schorsingen van het onderzoek en draagt bij aan de in het algemeen beoogde snelle(re) afdoening van strafzaken.

1.2 *Het opvragen van (medische) gegevens van de weigerende observandus*

De Nota bevat een uitgebreidere en met meer waarborgen omklede procedure voor het verkrijgen en gebruiken van (medische) gegevens van verdachten die niet willen meewerken aan forensisch gedragskundig onderzoek, de zogenaamde weigerende observandi. De voorgestelde regeling (art. 37a,

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 3 december 2012
pagina 4 van 5

lid 5, 6, 7 en 9 Sr) bevat een forse inbreuk op het (medische) beroepsgeheim. De Raad stelt hierbij voorop dat door de wetgever nader en ten principale moet worden ingegaan op de vraag of een dergelijke inbreuk wel wordt gerechtvaardigd door het hiermee te bereiken doel. Daarbij dient tevens aandacht te worden besteed aan de vraag in hoeveel gevallen naar verwachting de forensische gedragsrapporteur daadwerkelijk iets zal kunnen doen met de verkregen informatie. Het komt de Raad voor dat dit slechts in een zeer beperkt deel van de gevallen zo zal zijn. Voorts is de Raad van oordeel dat vanwege het grote belang dat in onze samenleving wordt gehecht aan de handhaving van het (medische) beroepsgeheim van behandelaars (artsen en gedragsdeskundigen) en het ingrijpende karakter van de voorgestelde inbreuk daarop, ten minste is vereist dat wordt voorzien in een met voldoende waarborgen omklede rechtsgang waarin ook de behandelaar die een eigenstandige verantwoordelijkheid heeft voor de handhaving van dat geheim, wordt betrokken. Daarvan is vooralsnog onvoldoende sprake.

Met betrekking tot de rol van de rechter is de Raad van oordeel dat de rechter, aan wie de machtiging tot het verstrekken van de van de behandelaars verkregen informatie aan de gedragsrapporteur wordt gevraagd (art. 37a, lid 6 en 7 Sr), voor een deugdelijke oordeelsvorming kennis moet kunnen nemen van de te verstrekken informatie. Het horen van de voorzitter van de in te stellen multidisciplinaire commissie kan dat niet vervangen want er is dan sprake van een indirecte, mogelijk gekleurde informatievoorziening. De Raad acht het denkbaar dat de rechter als hij geen kennis kan nemen van de te verstrekken informatie, al snel geneigd zal zijn tot afwijzing. Tegen kennisneming van de te verstrekken informatie door de rechter bestaat ook geen bezwaar omdat ook de rechter aan geheimhouding is gebonden en de procedure niet openbaar behoort te zijn. Over dat laatste zegt de Nota overigens niets.

Voorts is de Raad van oordeel dat gezien het ingrijpende karakter van de aan de rechter gevraagde machtiging en overeenkomstig de praktijk bij beslag onder geheimhouders de primaire beslissing op de vordering tot de machtiging niet in handen ware te leggen van de rechter-commissaris, maar direct in handen van de raadkamer van de rechtbank, met de mogelijkheid van cassatieberoep op de Hoge Raad, zo mogelijk door middel van een versnelde cassatieprocedure. Het laten vallen van de mogelijkheid van beroep van de rechter-commissaris op de raadkamer verkort ook de termijn waarop duidelijkheid wordt verkregen of de machtiging wordt verleend.

De Raad ziet echter nog een voor de hand liggend alternatief voor de voorgestelde rechterlijke instantie. Nu het over het gehele land jaarlijks zal gaan om enkele tientallen gevallen, waarbij vanaf het begin van de invoering rechtseenheid en bijzondere expertise zijn gewenst, stelt de Raad voor de machtiging tot het ter beschikking stellen van de relevante gegevens aan de gedragsrapporteurs landelijk in handen te leggen van de penitentiaire kamer van het gerechtshof Arnhem, samengesteld op de voet van eerste volzin van het derde lid van artikel 67 van de Wet op de rechterlijke organisatie, met een mogelijkheid van beroep in cassatie op de Hoge Raad, zo mogelijk door middel van een versnelde procedure. De Raad acht de penitentiaire kamer in die samenstelling, dus met een psychiater en een psycholoog, op grond van haar huidige taken, kennis en ervaring bij uitstek voor deze taak gekwalificeerd.

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

datum 3 december 2012
pagina 5 van 5

2. Werklastgevolgen

Vanwege de korte termijn waarop de Raad op uw verzoek adviseert, is het niet mogelijk om thans ook in te gaan op de werklastgevolgen van de Eerste en de Tweede Nota van Wijziging. De Raad zal dat op korte termijn alsnog doen.

Slot

Indien na het uitbrengen van dit advies het Wetsvoorstel op belangrijke onderdelen wordt gewijzigd of indien uit nadere uitvoeringsregelgeving belangrijke werklastgevolgen voortvloeien, dan wordt de Raad graag in de gelegenheid gesteld daarover aanvullend te adviseren.

Hoogachtend,

mr. F.W.H. van den Emster
Voorzitter